

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Jussila, A., Mäki-Hakola, H., Lehtelä, P-L. & Laajala, T. (2020) Digitaalinen palvelutarpeen arviointiväline tukee HOKS-prosessia ja ohjausta. TAMKjournal, 18.12.2020.

URL: <https://tamkjournal.tamk.fi/digitaalinen-palvelutarpeen-arviointiväline-tukee-hoks-prosessia-ja-ohjausta/>

Digitaalinen palvelutarpeen arviointiväline tukee HOKS-prosessia ja ohjausta

in [Ammatillinen opettajankoulutus](#) · [Kehittäminen ja soveltava tutkimus](#) — 18 joulukuuta, 2020

Artikkelissa tarkastellaan digitaalisen palvelutarpeen arviointivälineen, CREAR-mittarin, soveltamista ammatillisen koulutuksen HOKS-prosessissa. Kyseinen arviointiväline on kehitetty Resilienssi ja tulevaisuususkon -hankkeessa (RETU). Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittaman hankkeen kehittämistyön taustalla on ollut kasvanut huoli opiskelijoiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta sekä niiden vaikutuksista opintojen etenemiseen. CREAR-mittarin tarkoituksena on tarkastella opiskelijan tilannetta kokonaisvaltaisesti.

Kirjoittajat: Ari Jussila, Hanne Mäki-Hakola, Pirjo-Liisa Lehtelä ja Tiina Laajala

Palvelutarpeen arviointivälineen kehittämisen lähtökohtia

Ammatillisen koulutuksen näkökulmasta palvelutarpeen arviointiväline on tullut käyttöön sopivalla hetkellä, sillä vuonna 2018 käyttöön otettu uusi laki (531/2017) on vahvistanut henkilökohtaistamista opinnoissa. Henkilökohtaista opiskelijan polkua ja sen etenemistä tuetaan toimivalla HOKS-prosessilla. HOKS:n laatiminen (henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma) on usein opettajien vastuulla. Tämä tarkoittaa, että opettajilta vaaditaan ohjauksellista näkemystä enemmän kuin aiemmin. Opettajan näkökulmasta CREAR-mittarin tulokset toimivat ohjauskeskustelun pohjana sekä auttavat tunnistamaan opiskelijoiden hyvinvointiin ja opintojen etenemiseen liittyviä tekijöitä, joita ohjauksellisten toimenpiteiden avulla voidaan tukea.

Käytämme artikkelissa käsitettä HOKS-prosessi. Valtioneuvoston asetuksen (673/2017, §9) mukaisesti jokaisella koulutuksen järjestäjällä on sen säädöksiä noudattava ohjeistus siitä, mitä HOKSiin tulee kirjata ja milloin. HOKS-prosessilla tarkoitetaan usein oppilaitoksen tapaa toimia näiden määräysten ja ohjeiden edellyttämällä tavalla, kun opiskelijan yksilöllistä polkua suunnitellaan ja toteutetaan. Säädösten mukainen ohjeistus painottaa HOKSia kirjauksina ja saattaa sisältää riskin, että toiminta keskittyy täyttämään kirjausvelvoitetta. Oleellista on se, minkälaisena HOKSin tarkoitus nähdään. Ohjauksellisesta näkökulmasta HOKS-prosessi on keskeinen osa opiskelijan omaa opintopolulla etenemistä ja prosessi jatkuu koko koulutuksen ajan. Käytännössä tämä tarkoittaa HOKSin päivittämistä ja siihen palaamista koko opintojen ajan.

Palvelutarpeen arviointiväline tukee HOKS-prosessia

CREAR-mittarin pilotoinnissa havaittiin, että ensimmäinen HOKS-keskustelu, joka järjestetään opintojen alkuvaiheessa, on luonteva kohta arviointivälineen käyttöön. Silloin HOKSiin tulee olla kirjattuina ja hyväksytyinä asetuksen (673/2017, §9) edellyttämät seitsemän ensimmäistä kohtaa. Nämä koskevat suoritettavaa tutkintoa, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista, ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamista, ammattitaidon hankkimisen tarvetta sekä opiskelijan tarvitsemaa ohjausta ja tukea. Kun opiskelija on täyttänyt mittarin ennen HOKS-keskustelua, voidaan keskustelu tuloksista käydä HOKSin laatimisen yhteydessä ja näin myös kohdentaa siihen sisällytettävä

tuki ja ohjaus opiskelijan kannalta tarkoituksenmukaisesti. Mahdollista on myös, että opiskelija käyttää arviointivälineen tuloksia itsenäisesti tilanteensa ja mahdollisen tuen tarpeensa selvittämiseen.

Pilotoinnissa havaittiin, että oleellista opettajan työn kannalta on selvittää opiskelijalle arviointivälineen käyttötarkoitus. Ohjauksen ja tuen tarpeen määrittelyssä voidaan onnistua vain, jos opiskelija vastaa mittarin kysymyksiin realistisesti ja rehellisesti. Palvelutarpeen arviointivälineen tulos on opiskelijan oma henkilökohtainen arvio tilanteestaan. Silti opiskelija voi tulkita mittarin käytön tilannettaan haittaavaksi, jos hän tuntee olevansa mitattavana. Olennaista on varmistaa, ettei opiskelija koe leimautuvansa CREAR-mittarin tulosten perusteella, vaan ymmärtää, että mittarin tuloksista keskustelemisen tarkoitus on hänen hyvinvointinsa edistäminen ja opintojensa tukeminen. CREAR-mittarin kysymyksiin vastaaminen ei myöskään ole testi tai kilpailu, josta pitää saada hyvät tulokset, läpäistä tai selvitä kaveria paremmin. Viimeksi mainittu näkökulma saattaa nousta esille, jos mittari täytetään ryhmänohjaustilanteessa. Myös tulosraportin tallennuksesta ja jatkokäytöstä on sovittava opiskelijoiden kanssa. CREAR-mittaria käytettäessä opiskelijan täytyy itse tallentaa saamansa raportti. On siis mietittävä, mikä on sopiva tapa huolehtia, että raportti on käytössä, kun siihen esim. ensimmäisessä HOKS-keskustelussa pitäisi palata.

Organisaatiolähtöisen HOKS-prosessin lisäksi CREAR-mittarin hyödyntäminen voidaan nähdä myös opiskelijalähtöisenä toimintana. Silloin se liitetään tilanteisiin, joissa opettaja kokee huolta opiskelijan tilanteesta. Usein huoli liittyy havaintoihin poissaoloista tai opintojen viivästymistä.

CREAR-mittari tarjoaa työvälineen ohjaus- ja tukitarpeen tunnistamiseen, auttaa asioiden puheeksi ottamisessa ja antaa käsitteitä asioiden käsittelyyn.

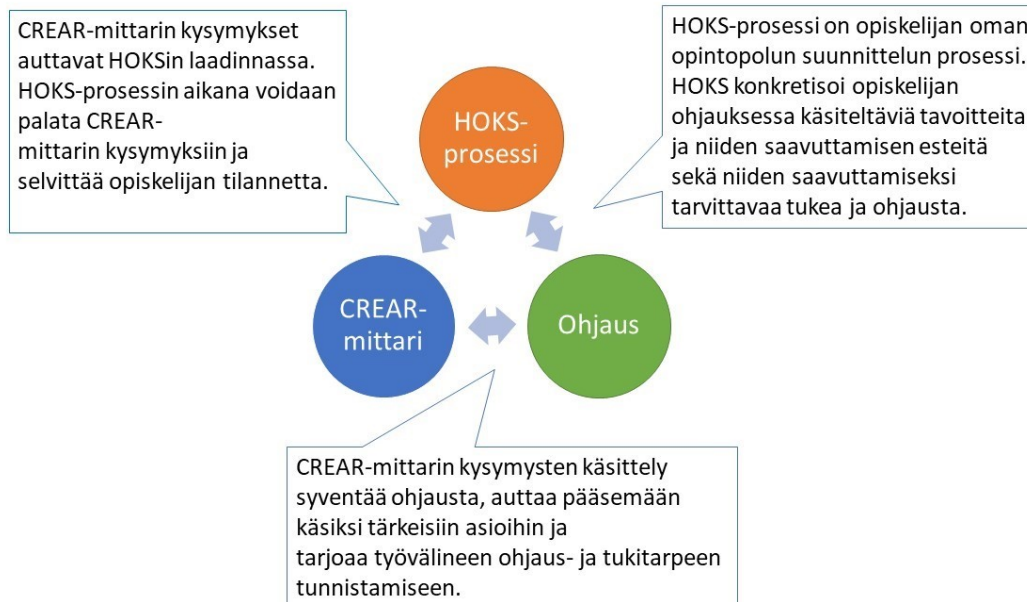
Silloin on mietittävä, miten opettaja pystyy edistämään opiskelijan tilanteen parantamista. CREAR-mittari voi olla apuna mietittäessä syitä, jotka aiheuttavat huolestumisen. Kun opiskelija on vastannut mittarin kysymyksiin, on tärkeää tarkastella tuloksia yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijalta voidaan esimerkiksi kysyä, mitä mittarin tulokset hänelle kertovat tai mitä mahdollisia huolen aiheita tuloksista nousee. CREAR-mittarin kysymysten osa-alueiden mukaan voidaan tarkentaa millä alueella mahdollinen apu on tarpeen. Opettaja voi ohjata opiskelijan sopivan palvelun luokse, jos hänen oma osaamisensa ei asian edistämiseen riitä.

Koska CREAR-mittari on vapaasti käytettävissä, se voi olla myös opinto-ohjaajan, kuraattorin tai muiden tukihenkilöiden työn apuna. Kun he kohtaavat opiskelijan, voi keskustelun avata viittaamalla jo vastattuun CREAR-mittariin. Vaihtoehtoisesti opiskelija vastaa mittarin kysymyksiin tapaamisen alussa yksin tai yhdessä. Kuka tahansa voi käyttää mittaria ohjauksen tukena, kun halutaan selvittää mitä asioita ohjauskeskusteluissa tulisi käsitellä.

Palvelutarpeen arviointiväline syventää ohjausta

Kokoamme seuraavaksi yhteen näkökulmia siitä, kuinka CREAR-mittari toimii ohjausta syventävänä välineenä. Olennaista on, että HOKS-prosessi, ohjaus ja CREAR -mittari nähdään toisiinsa linkittyvinä tekijöinä opiskelijan opintojen etenemisen kannalta. Tällöin opiskelijan kanssa HOKS-keskustelua käyvän opettajan näkökulmasta ohjaus ja CREAR-mittarin kysymysten käsittely ohjauksessa tukevat HOKS-prosessia. Ohjauksen näkökulmasta

puolestaan HOKS-prosessi tukee ohjausta, kun opiskelijan valinnat, tavoitteet ja tuen tarpeet tulevat ohjaajalle näkyväksi HOKS:n avulla. HOKS-prosessin, ohjauksen ja CREAR-mittarin keskinäiset suhteet on havainnollistettu kuvassa 1.

Kuva 1 CREAR-mittari osana HOKS-prosessia ja ohjausta

CREAR-mittari auttaa ohjaustyössä toimivaa pääsemään opiskelijalle tärkeiden asioiden äärelle. Edellä kuvattiin tilannetta, jossa herää huoli esimerkiksi opintojen etenemisestä. Opintojen etenemiseen liittyvien esteiden tunnistaminen on ohjauksen ja tuen lähtökohta. CREAR-mittari tarjoaa yhden mahdollisuuden selvittää näitä esteitä, sillä mittarin teemat antavat asioille nimiä ja mahdollisia keskustelun avauksia. Mittarin teemat auttavat varsinkin niitä toimijoita, joiden kokemus ja osaaminen ohjauksen parissa on ohutta. Hyviä avauskysymyksiä ohjauskeskusteluun liittyvän alkulämmittelyn jälkeen voivat olla esimerkiksi:

- Täytitkö mittarin?
- Mitä ajatuksia täyttämässä heräsi?
- Miten arvelet mittarin raportin vastaavan omia käsityksiäsi?
- Missä menee hyvin?
- Nousiko esille huolen aiheita...
- Haluatko, että katsomme yhdessä?

CREAR-mittarin teemat jäsentävät ohjausta ja varhaista puuttumista. Näin myös opintojen edistymistä estävien tekijöiden vaikutusta päästään ohjauksen avulla vähentämään. CREAR-mittarin teemoja voi käyttää ohjauksen kehikkona, joka muistuttaa millä eri osa-alueilla ohjauksessa toimitaan. Samalla se rakentaa yhteistä kieltä oppilaitoksen ohjaustoimintaan.

Yhteenvetoa

CREAR-mittari tarjoaa työväliseen ohjaus- ja tukitarpeen tunnistamiseen, auttaa asioiden puheeksi ottamisessa ja antaa käsitteitä arkojen tai haastavien asioiden käsittelyyn. Palvelutarpeen arviointiväline antaa mahdollisuuden huomata entistä useamman opiskelijan haasteita jo aikaisemmassa vaiheessa, jotta niihin voidaan hyvällä ohjauksella ja tuella vastata. Mittarin käyttö ei kuitenkaan perustu lähtöoletukseen, että opiskelijalla on aina tukitoimia vaativia haasteita. Keskeistä on nostaa kaikkien opiskelijoiden kanssa esille se, mistä kaikista teemoista opintojen aikana on mahdollisuus puhua ja mihin voi saada tukea.

Osa kokeneista opettajista on löytänyt tapoja, joilla he pääsevät kiinni opiskelijoiden tilanteeseen ja saavat tarpeelliset tukitoimet käyntiin ilman palvelutarpeen arviointivälinettä. Toisaalta palvelutarpeen arviointiväline ei itsessään ratkaise mitään. Suuri merkitys on sillä, mitä tapahtuu mittarin kysymyksiin vastaamisen jälkeen. Mittarin vastausten perusteella pitäisi huomata huolta herättävät ja tukea vaativat tekijät. Kun ne huomataan, päästään aloittamaan ohjauksellinen toiminta. Mittari antaa siis mahdollisuuden havaita ja aloittaa toimenpiteet. Toivottavasti niitä osataan ja halutaan käyttää.

Lisätietoa

CREAR-mittari, www.crear.fi

Resilienssi ja tulevaisuususkko -hanke, www.retu.fi

Lähteet

Jussila, A. & Mäki-Hakola, H. 2020. Resilienssillä ja tulevaisuususkolla opinnoissa eteenpäin. Julkaisussa Kenttälä- Koivumäki, T. (toim.) TAMK-konferenssi – TAMK conference 2020. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. 34-41.

Kasurinen, H. 2019. Opiskelijan hyvinvointi ja tulevaisuususkko. Teoksessa Kasurinen, H. (toim.) Opiskelijoiden hyvinvointi ja tulevaisuususkko ammattikorkeakoulussa. Laurea Julkaisut 124 / 2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-535-1> 6-13.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/ 531.

Opetus- ja kulttuuriministeriö Opintojen henkilökohtaistaminen. Luettu 26.3.2020. <https://minedu.fi/henkilokohtaistaminen>

Opetushallitus. Opiskelijan hyvinvointi ja tuki ammatillisessa koulutuksessa. Luettu 27.3.2020. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskelijan-hyvinvointi-ja-tuki-ammattillisessa-koulutuksessa>

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta 5.10.2017/673. Luettu 26.3.2020.

Kirjoittajat

Ari Jussila, lehtori, TAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
ari.jussila@tuni.fi

Hanne Mäki-Hakola, lehtori, TAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
hanne.maki-hakola@tuni.fi

Pirjo-Liisa Lehtelä, yliopettaja, OAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
pirjo-liisa.lehtela@oamk.fi

Tiina Laajala, lehtori, OAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu
tiina.laajala@oamk.fi

Kuvituskuva: Unsplash/Joana Abreu